



Δημήτρης  
Κακογιάννης

ΚΥΒΙΣΜΟΣ

# Κυβισμός

---

Στην καλή τέχνη, ο όρος Κυβισμός περιγράφει το επαναστατικό ύφος της ζωγραφικής που εφευρέθηκε από τον Πάμπλο Πικάσο (1881-1973) και Georges Braque (1882-1963) στο Παρίσι, κατά τη διάρκεια της περιόδου 1907-1912. Η κυβιστική μέθοδός τους - αρχικά επηρεασμένοι από τα γεωμετρικά μοτίβα στην σύνθεση τοπίων του μεταϊμπρεσιονιστή ζωγράφου Πολ Σεζάν - επαναπροσδιορίζει ριζικά τη φύση και την έκταση της καλής ζωγραφικής τέχνης και, σε μικρότερο βαθμό, τη γλυπτική, όπως εφαρμόζεται στο παρελθόν. Προανήγγειλε εντελώς νέους τρόπους αναπαράστασης της πραγματικότητας. Στο βαθμό αυτό, ο Κυβισμός σηματοδοτεί το τέλος της Αναγέννησης-Κυριαρχικής εποχής και την αρχή της μοντέρνας τέχνης.

Σε μεγάλο βαθμό είναι ένα είδος ημι-αφηρημένης τέχνης - αν και μερικές φορές πλησιάζει σε πλήρη άνθηση μη-αντικειμενικής τέχνης. Ο κυβισμός κατατάσσεται σε τρεις φάσεις:

- Πρόωρη κυβιστική ζωγραφική (1907 με 1909)
- Αναλυτικό Κυβισμό (1909-1912)
- Συνθετικό Κυβισμό (1912-1914)

Εκτός από Braque και Picasso, άλλοι διάσημοι καλλιτέχνες οι οποίοι συνδέονται στενά με το κίνημα είναι οι ζωγράφοι : Χουάν Γκρις, Fernand Leger, ο Robert Delaunay, Albert GLEIZES, Αντρέ Λοτ, Roger de La Fresnaye, Jean Metzinger, Francis Picabia, ο ευέλικτος καλλιτέχνης Marcel Duchamp (1887-1968), και οι γλύπτες Jacques Lipchitz (1891-1973) και ο Alexander Archipenko (1887-1964). Ο Κυβισμό ήταν ένας αριθμός άλλων σύγχρονων κινήματων τέχνης, μεταξύ των οποίων ο φουτουρισμός (1909-1914), Ορφισμός (1910-1913), βορτισισμός (1914 -15), ρώσικος κονστρουκτιβισμός, (c.1919-1932), και Dada (1916-1924).

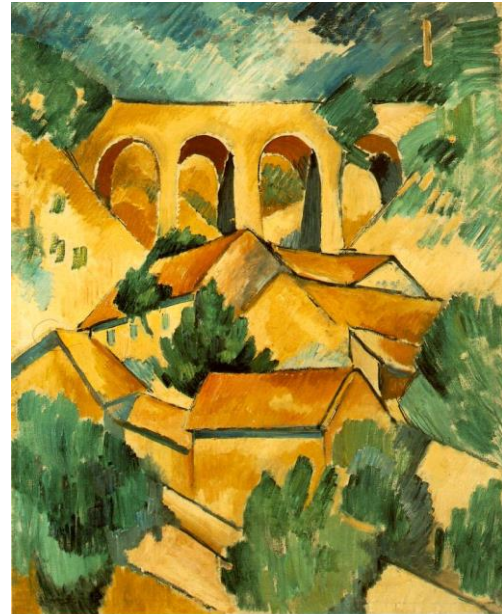
➤ Ποια ήταν η προέλευση της τέχνης του κυβισμού;

Μετά από τρεις δεκαετίες ιμπρεσιονιστικής –εμπνευσμένης τέχνης, με αποκορύφωμα την Fauvist colourist (εκ των οποίων, παρεμπιπτόντως, ο Μπρακ ήταν μέλος), ο Πικάσο άρχισε να ανησυχεί ότι αυτό το είδος της ζωγραφικής ήταν ένα αδιέξοδο με όλο και λιγότερο δυναμικό για την πνευματική εξερεύνηση. Με αυτές τις σκέψεις, και αφού εκτέθηκε στην αφρικανική τέχνη των φυλών, ενώ ήταν στην Ισπανία, άρχισε να ζωγραφίζει τις Δεσποινίδες της Αβινιόν, το πρωτοποριακό του αριστούργημα, σηματοδοτώντας έτσι την ρήξη του με τις νατουραλιστικές παραδόσεις της δυτικής τέχνης. Ταυτόχρονα, ο Ζορζ Μπρακ, ένας πρώην φοιτητής στο περίφημο Ecole des Beaux-Arts στο Παρίσι, μόλις είχε συγκλονιστεί από την Έκθεση ζωγραφικής του Σεζάν στο παρισινό Salon d'Automne και η Bernheim-Jeune Gallery - κυρίως αριστούργημα του Σεζάν ήταν οι Μεγάλες Λουόμενοι (Les Grandes Baigneuses) (1894-1905). Το ζευγάρι συναντήθηκε στη συνέχεια, τον Οκτώβριο του 1907 και κατά τη διάρκεια των επόμενων δύο ετών αναπτύχθηκε αυτό που έγινε γνωστό ως Κυβισμός - μια εντελώς νέα μέθοδο που απεικονίζει τον οπτικό κόσμο.



➤ Η προέλευση του όρου του Κυβισμού

Ο όρος "κυβισμός" προέρχεται από μία παρατήρηση του Ανρί Ματίς (Henri Matisse) ο οποίος προσδιόρισε τον πίνακα του Ζωρζ Μπρακ (Maisons à l'Estaque) ως "κυβιστικό". Ο κριτικός τέχνης Λουί Βοξέλλ (Louis Vauxcelles) ξαναχρησιμοποίησε την ίδια ιδέα και ονόμασε τα σπιτάκια στον πίνακα του Μπρακ ως "μικρούς κύβους". Το 1906 ο κριτικός Λουί Σασσεβέν (Louis Chassevent) σε ένα άρθρο του χαρακτήρισε τον Μέτζινγκερ ως "ζωγράφος που μοιάζει με τον Σινιάκ (Signac) αλλά πιο συγκεκριμένος σε ότι αφορά το διαχωρισμό των κύβων και των χρωμάτων, οι οποίοι μοιάζουν σα να βγήκαν από μηχανή".



➤ Χρήση του όρου του κυβισμού

Η γενική χρήση του όρου "κυβισμός" άρχισε να χρησιμοποιείται από το 1911, κυρίως αναφερόμενος στους παρακάτω καλλιτέχνες: Μετζινγκέρ, Γκλεζέ, Ντελωναί και Λεζέ. Το 1911, ο ποιητής και κριτικός Γκιγιώμ Απολλιναίρ χρησιμοποίησε τον όρο αυτό για μία ομάδα καλλιτεχνών οι οποίοι ήταν καλεσμένοι στους "Ανεξάρτητους" των Βρυξελλών για να εκθέσουν τα έργα τους. Επίσης το 1912 εκδόθηκε το βιβλίο τέχνης "Κυβισμός" από τους Γλέιζε και Μέτζινγκερ το οποίο ξεδιάλυσε κάπως την σύγχυση γύρω από τη λέξη "κυβισμός". Αυτό το βιβλίο ήταν η πρώτη γραπτή θεωρία που κυκλοφόρησε πάνω στην έννοια της λέξης αυτής και παραμένει η πιο ξεκάθαρη. Το αποτέλεσμα δεν ήταν μόνο η συνεργασία των δύο καλλιτεχνών αλλά και η αποκάλυψη συζητήσεων μέσα στον κύκλο των ζωγράφων. Μέσα στο βιβλίο αναπτύχθηκε η έννοια του "κυβισμού": κυβισμός είναι η παρατήρηση ενός θέματος από διάφορες πλευρές ταυτόχρονα, δηλαδή, το να μετακινήσει γύρω από ένα αντικείμενο για να το παρατηρήσεις από όλες τις μεριές του οι οποίες θα συγχωνευτούν σε μία εικόνα.

Το 1913, ο Απολλιναίρ δημοσιεύει μια συλλογή σχολίων και παρατηρήσεων, την οποία ονομάζει "Κυβιστές Καλλιτέχνες". Ο Απολινέρ είχε αφοσιωθεί αποκλειστικά στα έργα του

Πικάσο από το 1905 και του Μπράκ από το 1907 αλλά αργότερα έδωσε προσοχή και στα έργα των Μετζινγκέρ, Γκλεζέ, Ντελωναί, Πικαμπιά και Ντυσάν.

➤ Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του κυβισμού;

Από την εποχή της Αναγέννησης, αν όχι πριν, καλλιτέχνες ζωγράφιζαν εικόνες από μια ενιαία σταθερή άποψη, σαν να επρόκειτο για τη λήψη μιας φωτογραφίας. Η ψευδαίσθηση του βάθους μέσα στο φόντο δημιουργήθηκε με τη χρήση τυποποιημένων συμβάσεων της γραμμικής προοπτικής (π.χ. Αντικείμενα φαίνονται μικρότερα) και με στοιχεία και αντικείμενα με στρογγυλεμένες σκιασμένες επιφάνειες για να μεταφέρθει έτσι ένα εφέ 3-D. Επιπλέον, η σκηνή ή το αντικείμενο ήταν ζωγραφισμένο σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή.

Σε αντίθεση, ο Μπράκ και ο Πικάσο πίστευαν ότι η πλήρης σημασία ενός αντικειμένου θα μπορούσε να συλληφθεί μόνο με την επίδειξη της από πολλαπλές οπτικές γωνίες και σε διαφορετικούς χρόνους. Έτσι, εγκατέλειψαν την ιδέα της ενιαίας σταθερής οπτικής γωνίας και χρησιμοποίησαν μια πολλαπλότητα των οπτικών γωνιών. Το αντικείμενο στη συνέχεια ήταν ανακατασκευασμένο από θραύσματα αυτών των διαφορετικών απόψεων, και όχι ένα πολύπλοκο παζλ. Με αυτόν τον τρόπο, πολλές διαφορετικές όψεις ενός αντικειμένου απεικονίζονται στην ίδια εικόνα. Κατά μία έννοια, είναι σαν να παίρνετε 5 διαφορετικές φωτογραφίες (σε διαφορετικές χρονικές στιγμές) του ίδιου αντικειμένου, να τις κόβετε και να τις κολλάτε σε μια επίπεδη επιφάνεια.

Ο κατακερματισμός και η αναδιάταξη του εντύπου σήμαινε ότι ένας πίνακας θα μπορούσε τώρα να θεωρηθεί λιγότερο ως ένα είδος εισόδου στον κόσμο και περισσότερο ως ένα φυσικό αντικείμενο για το οποίο δημιουργείται μια υποκειμενική ανταπόκριση στον κόσμο. Σε ό, τι αφορούσε την καλλιτεχνική τεχνική, ο Κυβισμός έδειξε πώς θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια αίσθηση στιβαρότητας και εικαστικής δομής, χωρίς την παραδοσιακή οπτική ή την μοντελοποίηση.

Έτσι, το στυλ του κυβισμού επικεντρώθηκε στην επίπεδη, δισδιάστατη επιφάνεια του επιπέδου της εικόνας, και απέρριψε τις παραδοσιακές τεχνικές της γραμμικής προοπτικής, φωτοσκίασης (χρήση σκίασης για να δείξει το φως και τη σκιά) και την παραδοσιακή ιδέα της μίμησης της φύσης. Αντί της δημιουργίας φυσικών αντικειμένων 3-D, οι κυβιστικοί ζωγράφοι πρόσφεραν ένα ολοκαίνουργιο σύνολο εικόνων ανακατασκευασμένων από θραύσματα 2-D οι οποίες έδειχναν τα αντικείμενα από διάφορες πλευρές ταυτόχρονα. Αν οι φωβιστές και ιμπρεσιονιστές προσπάθησαν να εκφράσουν την προσωπική τους αίσθηση ενός συγκεκριμένου αντικειμένου ή σκηνής, οι κυβιστές προσπάθησαν να απεικονίσουν την πνευματική ιδέα ή μορφή ενός αντικειμένου, και τη σχέση του με τους άλλους.

*Δημήτρης Κακογιάννης*